

TRECHTER LEZEN: STUDEREND LEZEN VOOR LEERLINGEN MET DYSLEXIE IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS

DOOR: MARZENKA ROLAK

Voor het artikel uit het LEXIMA magazine 2020 zijn twee toepassingen uitgewerkt: leren voor een toets biologie met een vmbo-bb brugklas en leren voor een SE Nederlands over proza in de jaren '60 met een HAVO examenklas.

STAP 1: OP ZOEK NAAR LEERDOELEN

Voor de vmbo-leerlingen is ervoor gekozen om deze stap over te slaan, het klein en overzichtelijk te houden en te beginnen met het bedenken van leesvragen op het niveau van een paragraaf.

De examenleerlingen halen kennisdoelen en kennis over de opbouw van het SE uit de reader die de docent heeft opgesteld en zetten dit in een tekstschema.

STAP 2: LEESVRAGEN OPSTELLEN

De vmbo-leerlingen bedenken vragen bij de paragraaf 'Eten'. De vraagwoorden waarmee de vraag begint, zijn al gegeven.

De examenleerlingen bedenken vragen bij de kennisdoelen vanuit de opbouw van de toets. Leerlingen krijgen een schema met voorbeelden van RTTI-vragen.

STAP 3: SCANNEND LEZEN

Met de leesvragen in hun achterhoofd gaan de leerlingen op zoek naar antwoorden. Ze wijzen met hun vinger over de tekst heen op een sneller tempo dan normaal totdat ze een antwoord gevonden hebben. In deze stap kan de leerling ook gebruik maken van een voorleeshulpmiddel.

STAP 4: ANTWOORDEN MARKEREN

Als de leerlingen een antwoord op hun vraag gevonden hebben, markeren ze dat of nemen ze het antwoord over in hun tekstschema. Zie voorbeeld hierna.

De examenleerlingen kiezen voor het verder uitwerken van het thema 'jaren '60', of het thema 'auteurs'. Ze noteren de antwoorden op de leesvragen in het tekstschema. Een voorbeeld over de 'auteurs' zie je hierna.

STAP 5: EEN MINDMAP MAKEN

Nu de leerlingen vanuit het overzicht (leerdoelen en leesvragen) de tekst hebben gelezen, zetten ze in de laatste stap hun creativiteit en ruimtelijk visuele vaardigheden in om het tekstschema om te zetten in een mindmap. Het maken van een mindmap kan op twee manieren. Leerlingen kunnen een detailmindmap maken van één paragraaf of leerdoel, of ze kunnen een overzichtsmindmap maken met titels of leerdoelen en leesvragen.

Titels of leerdoelen in steekwoorden	Lees-/leesvragen?	Antwoorden in steekwoorden

↓ (blauwe pijl) → (rode pijl)

OVERZICHTSMINDMAP (blauw)

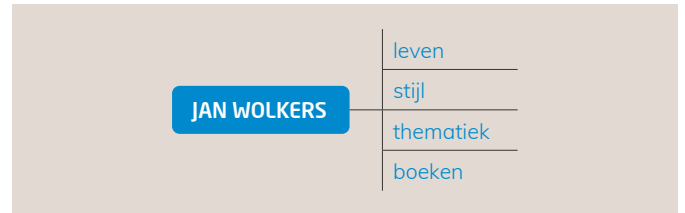
DETAILMINDMAP (rood)

Vanuit het tekstschema (met blauwe en rode kader) gaan leerlingen de mindmaps maken. De blauwe mindmap wijst de route voor de overzichtsmindmap aan en de rode pijl de route voor de detailmindmap. De mindmaps kunnen vervolgens naar eigen inzicht en creativiteit gemaakt worden met de hand of met dyslexiesoftware.

De vmbo-leerlingen maken een detailmindmap over de paragraaf 'eten'. Ze krijgen een format van een mindmap op basis waarvan ze hun eigen mindmap kunnen maken. Ze nemen het tekstschema over in de mindmap waarbij ze de tekst zo kort mogelijk opschrijven. Ze gebruiken verschillende kleuren en mogen ook tekenen.

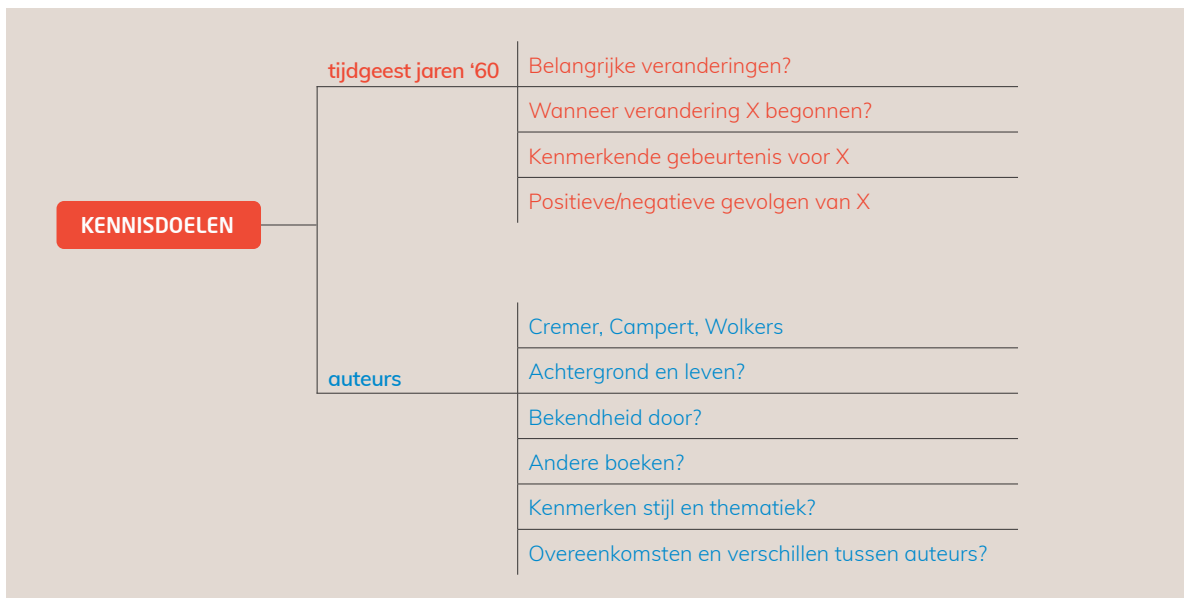
De examenleerlingen maken eerst een overzichtsmindmap van de leerdoelen en leesvragen. Dat kan er als volgt uitzien:

Vervolgens maken ze detailmindmaps per onderwerp. Voor de mindmap over 'auteurs' krijgen ze de volgende opzet mee die ze verder uitwerken:

Nu leerlingen de mindmap gemaakt hebben, kijken ze of ze voldoende kort en creatief zijn geweest om de mindmap visueel te kunnen onthouden. Ze pakken hun mindmap en kijken er goed naar. Vervolgens sluiten ze hun ogen om te kijken of ze de mindmap kunnen terughalen. Lukt dat niet, dan passen ze de mindmap aan door woorden weg te halen of meer kleur en symbolen te gebruiken.

De ervaring leert dat leerlingen na de eerste stap meer overzicht ervaren. Ook het opstellen van leesvragen maakt dat ze meer focus ervaren bij het lezen en informatie makkelijker kunnen onthouden. Voor sommige leerlingen zijn deze eerste twee stappen al genoeg om de te lezen informatie te onthouden. Andere leerlingen hebben de visuele vertaalslag nodig om de informatie op te slaan en weer op te kunnen roepen uit hun geheugen. ←

STAP 1 LEERDOELEN

Kennisdoelen:

- Tijdgeest '60
- Auteurs (Cremer, Wolkers, Campert)
- Verhaalanalyse (stijl en thematiek)

Opbouw toets:

- Teksten auteurs herkennen
- Tekstbegrip
- Koppeling thematiek aan tijdgeest
- R-vragen over tijdgeest, auteurs, hun leven en hun werk
- T2/I-vragen over overeenkomsten en verschillen teksten auteurs

STAP 2 LEESVRAGEN	Koe	Hond	Mens
Wat ... eten?			
Wat ... voor soort eter?			
Hoe ... eten/kauwen?			
Waarmee ... kauwen?			

STAP 2 VOORBEELDEN VAN VRAGEN

Jaren 60:

- Wat zijn belangrijke veranderingen in de jaren '60?
- Wanneer is verandering X begonnen?
- Noem een gebeurtenis die kenmerkend is voor verandering X.
- Noem positieve/negatieve gevolgen van verandering X.

Auteurs (leven en werk):

- Wat kun je vertellen over de achtergrond en het leven van auteur X?
- Met welk boek is auteur X bekend geworden?
- Noem 3 andere boeken van auteur X.
- Wat is kenmerkend voor het werk van auteur X op het gebied van stijl en thematiek?
- Wat zijn overeenkomsten en verschillen tussen de auteurs qua leven en boeken?

STAP 4 LEESVRAGEN EN ANTWOORDEN	Koe	Hond	Mens
Wat ... eten?	Planten	Dierlijk voedsel	Planten en dieren
Wat ... voor soort eter?	Planteneter	Vleeseter	Alleseter
Hoe ... eten/kauwen?	Plooi kiezen	Hoektanden en knipkiezen	Snij tanden en knobbelkiezen
Waarmee ... kauwen?	5 minuten voordat ze doorslikken	Hoektanden voor doden. Knijptanden om vlees in kleine stukjes te knippen. Kauwen minder lang.	Snij tanden voor afbijten, knobbelkiezen voor fijnmalen

STAP 4 LEESVRAGEN EN ANTWOORDEN

Jan Wolkers

- achtergrond en leven - stijl - thematiek - boeken	- Gereformeerd gezin, Oegstgeest, Texel, 5 kids - Beeldend taalgebruik, metaforen - Gereformeerde jeugd, fysiek verval, dood, openhartig over seks - Serpentina's Petticoat (debuut), Kort Amerikaans, Terug naar Oegstgeest, Een roos van vlees